

تحليل جراحی پلاستیک
در آیینہ فقہ و حقوق

حسن فرج پور

حسین فرج پور

سرشناسه	: فرج پور، حسن، ۱۳۷۲-
عنوان و نام پدیدآور	: تحلیل جراحی پلاستیک در آیینہ فقہ و حقوق/حسن فرج پور، حسین فرج پور.
مشخصات نشر	: قم: حکیم روز، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاہری	: ۲۳۶ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۲۲-۹۹۹۴۶۶-۵
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه.
موضوع	: جراحی پلاستیک (فقه)
موضوع	: Surgery, Plastic (Islamic law)
موضوع	: جراحی پلاستیک -- قوانین و مقررات -- ایران
موضوع	: Surgery, Plastic -- Law and legislation -- Iran
موضوع	: جراحی پلاستیک
موضوع	: Surgery, Plastic
شناسه افزوده	: فرج پور، حسین، ۱۳۷۲-
رده بندی کنگره	: ۶/۱۹۸BP
رده بندی دیویی	: ۳۷۹/۲۹۷
شماره کتابشناسی ملی	: ۶۱۸۲۹۷۶

تحلیل جراحی پلاستیک در آیینہ فقہ و حقوق

نویسندگان:	..... حسن فرج پور و حسین فرج پور
ناشر:	..... حکیم روز
شابک:	..... ۹۷۸-۶۲۲-۹۹۹۴۶۶-۵
تیراژ:	..... ۱۰۰۰ نسخه
سال انتشار:	..... ۱۳۹۹
نوبت چاپ:	..... اول
صفحه آرای:	..... عباس ده نمکی
قیمت:	..... ۴۰۰۰۰ تومان

حق چاپ محفوظ است

چاپ و نشر: حکیم روز ۰۹۱۹۲۵۱۵۴۲۳

تشکر و قدردانی

حمد و سپاس الهی خداوند را سزد که فیض
وجودی در نظام آفرینش کامل و افاضه خدایش بر
بندگان خاص نازل و درود و سلام بر محمد و آل
پاکیزه‌اش که خداوند پلیدها را در آن‌ها زدود و
طهارت را بر آن‌ها ستود.

پیشگفتار	۹
مقدمه	۱۰
فصل اول: کلیات و مفاهیم	۱۷
مبحث اول: تعریف دانش جراحی پلاستیک	۱۹
گفتار اول: اقسام جراحی پلاستیک	۲۲
بند اول: جراحی زیبایی	۲۲
بند دوم: جراحی ترمیمی	۳۶
گفتار دوم: ارکان جراحی پلاستیک	۴۱
بند اول: بیمار	۴۱
بند دوم: جراح	۴۳
بند سوم: عمل جراحی	۴۴
گفتار سوم: اهداف جراحی پلاستیک	۴۵
بند اول: انگیزه کسب سلامتی	۴۵
بند دوم: انگیزه زیبایی طلبی	۴۶
بند سوم: انگیزه روانی	۴۶
بند چهارم: انگیزه اقتصادی	۴۸

- بند پنجم: انگیزه مجرمانه ۴۸
- گفتار چهارم: تکنیک‌های رایج عمل جراحی پلاستیک ۴۹
- بند اول: تکنیک‌های تهاجمی ۴۹
- بند دوم: تکنیک‌های حداقل تهاجمی ۵۰
- مبحث دوم: پیشینه انجام جراحی‌های زیبایی و ترمیمی ۵۱
- گفتار اول: رواج عمل جراحی زیبایی و ترمیمی در قرون اولیه ۵۲
- گفتار دوم: رواج عمل جراحی‌های زیبایی و ترمیمی در عصر جدید ۵۵
- مبحث سوم: تعامل جراحی‌های پلاستیک با دانش فقه و دانش حقوق ۵۸
- گفتار اول: تعامل با دانش فقه ۵۸
- گفتار دوم: تعامل به دانش حقوق ۶۰
- فصل دوم: بررسی فقهی و مشروعیت جراحی‌های پلاستیک ۶۳
- مبحث اول: بررسی ادله مشروعیت و عدم مشروعیت جراحی‌های زیبایی ۶۶
- گفتار اول: ادله مخالفین جراحی زیبایی ۶۷
- بند سوم: ارتکاب ملازمات حرام ۱۰۳
- گفتار دوم: ادله موافقین جراحی زیبایی ۱۱۰
- بند اول: آیات (جواز در مصحف شریف) ۱۱۱
- بند دوم: روایات (جواز در سنت) ۱۱۵
- بند چهارم: حق تصرف در بدن ۱۲۳
- بند پنجم: اصل اباحه ۱۲۹
- مبحث دوم: ادله مشروعیت جراحی‌های ترمیمی ۱۳۲
- بند اول: روایات ۱۳۴
- بند دوم: جواز عقلی ۱۳۶
- بند سوم: نقی عسر و حرج ۱۳۸

بند چهارم: جواز تغییر در خلقت خداوند	۱۳۸
فصل سوم: بررسی حقوق جراحی های پلاستیک	۱۴۳
مبحث اول: بررسی ادله قانونی	۱۴۶
گفتار اول: قوانین مربوط به جواز جراحی زیبایی	۱۴۶
بند دوم: رویه قضایی	۱۴۹
بند سوم: نظریه های حقوقی جواز درمان	۱۵۱
گفتار دوم: قوانین مربوط به جواز جراحی های ترمیمی	۱۵۸
بند اول: قوانین موضوعه کشور ایران	۱۵۹
بند دوم: سکوت قانون گذار	۱۶۱
بند سوم: منابع فقهی و یا فتاوی معتبر	۱۶۱
مبحث دوم: مسئولیت حقوقی پزشکی جراح زیبایی و ترمیمی	۱۶۳
گفتار اول: مسئولیت مدنی پزشکی جراح پلاستیک	۱۶۵
بند اول: انواع مسئولیت مدنی پزشکی جراحان پلاستیک	۱۶۵
بند دوم: ارکان تحقق مسئولیت مدنی پزشکی جراح پلاستیک	۱۸۶
بند سوم: آثار مرتب بر مسئولیت مدنی پزشکی جراح زیبایی و ترمیمی	۱۹۰
گفتار دوم: مسئولیت کیفری پزشکی جراح زیبایی و ترمیمی	۱۹۳
بند اول: ارکان تحقق مسئولیت کیفری جراح زیبایی و ترمیمی	۱۹۴
بند دوم: شرایط معافیت از مسئولیت کیفری جراح زیبایی و ترمیمی	۱۹۵
بند سوم: آثار مرتب بر مسئولیت کیفری پزشکی جراح زیبایی و ترمیمی	۲۰۳
فصل چهارم: نتیجه گیری و پیشنهادات	۲۰۷
نتیجه گیری	۲۰۹
پیشنهادهات	۲۱۲
منابع	۲۱۴

پیشگفتار

دانش جراحی پلاستیک یکی از دستاوردهای جدید پزشکی در دو شاخه (ترمیمی، زیبایی) می باشد. هدف از انجام تحقیق بیان حکم شرعی جواز یا عدم جواز جراحی زیبایی و ترمیمی از دیدگاه فقها و با تکیه بر نظر امام خمینی (ره) و همچنین تبیین حقوقی موضوع مورد پژوهش و تطبیق مبانی فقهی با ماده های قانونی می باشد. پس از بررسی ادله فقهی به این نتیجه رسیدیم که عمل جراحی ترمیمی به اتفاق همه علماء اعم از شیعه و سنی جایز می باشد اما عمل جراحی زیبایی امری اختلافی بوده و بیشتر فقهای شیعه در صورتی که این عمل منجر به فعل حرام نشود آن را جایز دانسته اند. در حقوق موضوعه کشور ایران « ماده ۱۵۸ ق.م.ا » به صورت کلی (بدون تعیین مصداق) دلالت بر مشروعیت انواع جراحی های پلاستیک دارد.

کتاب حاضر در سه فصل گردآوری شده؛ فصل اول شامل مقدمه و تعاریف واژگان و اصطلاحات مورد بحث می باشد؛ در فصل دوم به بررسی فقهی و مشروعیت جراحی های پلاستیک پرداخته شده؛ در فصل سوم جراحی های پلاستیک از منظر حقوقی مورد بررسی قرار گرفته است و بالاخره در فصل چهارم نتیجه گیری شده و همچنین پیشنهاداتی آورده شده.

مقدمه

زیبایی لطفی از جانب خداوند منان بود که همراه خلقت در جوهره‌ی درونی هر شخص به امانت گذاشته شده است. این لطف گرانقدر، بیانگر فضیلت‌های درونی و نمود خارجی ساختار شخصیتی هر فرد می باشد. امروزه داشتن احساس رضایت و خوشنودی از جلوه‌های ظاهری بدن توسط تکنیک‌های جدید پزشکی و افزایش مهارت‌های جراحان زیبایی برای هر شخص دست‌یافتنی شده است. البته پیشرفت‌های معجزه‌آسا در دانش جراحی پلاستیک، مناسبات و روابط مدنی افراد، تلفیق جنبه‌های علمی، هنری و تجاری در این نوع جراحی‌ها، آستن معضلات حقوقی و اخلاقی زیادی در کشورهای مختلف شده که تبیین این معضلات و برون‌رفت از چالش‌هایش، نیازمند شناخت موضوعی در عرصه‌های تخصصی موردنظر است. و دین اسلام نیز به اصل زیبایی و زیبایی خواهی اهمیت زیادی می‌دهد. اکنون سؤالی که پیش می‌آید در مورد تغییراتی است که در جسم بشری به انگیزه در مان و یا افزایش زیبایی خواهی انجام گرفته آیا شرع و قانون اسلامی اجازه داده که این تغییرات را با دست خودمان انجام دهیم؟ وجود حقایقی چون انتخابی بودن فقدان ضرورت حیات در برخی از انواع جراحی پلاستیک

ارتباط با علوم روانشناسی و جامعه‌شناسی باعث معضلات اخلاقی و حقوقی شده به همین منظور این پژوهش در قلمرو دانش پزشکی، فقه و حقوق به تعیین موضوع جراحی‌های زیبایی و ترمیمی، ادله، محدوده جواز و بیان سایر احکام آن‌ها می‌پردازد تا بتوان از این رهگذر از حقوق جراح و بیمار در گستره احکام شرع بهتر دفاع کرد.

لازم به ذکر است حضرت امام خمینی یکی از ارزشمندترین فقیهانی است که در شناخت گوناگون علم و معرفت به تلاش فکری و علمی پرداخته است و با ملاحظه مقتضیات زمان و مکان، آثار ارزشمندی از خود به جای گذاشته است. آراء و نظرات ایشان در حوزه فقه و اصول از جایگاه والایی برخوردار است. در کتاب حاضر میثای فقهی امام خمینی در مورد مشروعیت عمل جراحی پلاستیکی و ترمیمی مورد بررسی قرار خواهد گرفت.

تبیین موضوع

جراحی پلاستیک از جمله شاخص‌های نوظهور در حوزه پزشکی بوده که در سایه پیشرفت‌های دانش پزشکی به صورت جهش‌آور توسعه یافته و در میان هواخواهان خود ایجاد شادمانی کرده است. امروز علاقه و توجه به این دانش منحصر به افرادی نیست که قصد عمل پلاستیک دارند. مصرف‌کنندگان خدمات پزشکی طالب کسب اطلاعات در مورد رازهای بهتر کردن ظاهر و اصلاح عمل کرد جزئی از بدن هستند. به نظر می‌رسد با پیشرفت علم جراحی پلاستیک، رویای جوان ماندن در قرن اخیر از فضای ذهن و خیال به مرزهای

واقعیت نزدیک‌تر شده است. اکنون جراحی پلاستیک مطمئن‌تر و آسان‌تر از گذشته شده است و مورد توجه میلیون‌ها نفر قرار گرفته است. جراحی پلاستیک در گذشته، مخصوص افراد ثروتمند جامعه بود ولی در حال حاضر عمومیت یافته است. به هر حال اطلاعات مناسب درباره دانش جراحی پلاستیک و احکام قانونی و شرعی آن به متقاضیان این عمل برای گرفتن تصمیم منطقی و درست کمک زیادی خواهد کرد.

خداوند متعال در قرآن کریم می‌فرماید: لقد خلقنا الانسان فی احسن تقویم. به یقین انسان در بهترین صورت و نظام آفریدیم. این مطلب نشانه آن است که حتی در خلقت ظاهری انسان هم زیبایی مدنظر خداوند متعال بوده است.

در کتاب حاضر به این سؤال پاسخ داده می‌شود که تغییراتی که در جسم بشری به انگیزه درمان و یا افزایش زیبایی انجام می‌گیرد تا چه حد مورد تأیید شرع مقدس و قانون اسلام هست؟ و در صورت تحقق خسارت و ارتکاب فعل مجرمانه چه مسئولیتی متوجه متخصص زیبایی خواهد بود؟

دیدگاه امام خمینی (ره) درباره عمل جراحی پلاستیک این است که فی‌نفسه اشکالی ندارد اگر که جراح نامحرم نباشد و موجب ضرر هم نشود مانع ندارد ولی در صورتی که عمل جراحی توسط نامحرم انجام شود جایز نیست.

دلیل جواز جراحی های ترمیمی اخبار جواز درمان، حکم عقل به وجوب

دفع ضرر، قاعده‌ی نفی عسر و حرج است و دلیل مشروعیت جراحی زیبایی نیز مباح دانستن آن توسط شیعه است. و عمل زیبایی یک عمل زیبایی مشروع و غیر ضروری (شرعی) است که در صورت ترتبش بر عناوین ثانویه حرمت زیر، تنها باید حکم به اجتناب همان صورت را صادر نمود.

۱. جراحی پلاستیک با بازسازی بینی شروع شده و سابقه آن به سه هزار سال قبل از میلاد برمی‌گردد.

۲. با توجه به آیه‌های ۴۱ و ۴۲ سوره اعراف می‌توان گفت اگرچه این دو آیه به‌طور مستقیم مرتبط با جراحی زیبایی نبوده اما از آن جایی که انسان را با خطایی عام دعوت به بهره بردن از زیبایی مادی و معنوی کرده است. این جراحی هم به عنوان روشی برای افزایش زیبایی و در نتیجه بهره بردن از این آثار داخل محدوده جواز می‌گردد.

۳. جراحی ترمیمی در مذهب شیعه و سنی را جواز می‌دانند بالاتفاق ولی در جراحی زیبایی باهم اختلاف دارند به اینکه شیعه می‌گوید جایز است جراحی زیبایی ولی اهل تسنن قائل به عدم جواز جراحی زیبایی هستند.

اهمیت کتاب حاضر بدین جهت است که رواج جراحی‌های زیبایی و ترمیمی در عصر جدید و از طرف دیگر ارتباط آن با دانش‌های مختلف و تلفیق جنبه‌های علمی، هنری، و تجاری در جراحی پلاستیک، گاه دربرگیرنده معضلات اجتماعی و اخلاقی عدیده‌ای در کشورهای مختلف شده است. برون‌رفتن از این چالش‌ها و مشکلات، ضرورت بررسی فقهی و حقوقی را در

این حوزه مشخص می‌نماید.

پیشینه

غالب تحقیق‌های فقهی و حقوقی در مورد جراحی‌های زیبایی و ترمیمی توسط دانشمندان مذاهب اهل سنت در کشورهای مصر و عمان، اردن و عراق و غیره در عصر جدید انجام گرفته است. البته در این رابطه تعداد محدودی مقاله‌های فقهی و حقوقی توسط برخی از حقوق‌دانان در مجله‌های علمی کشور چاپ شده که غالباً ترجمه و برگرفته شده از ثمره تلاش‌های علمای اهل سنت و شیعه در سایر کشورها می‌باشد.

بخشی از پیشینه موضوع در کتاب حاضر به شرح زیر آمده است:

- ۱- حسینی، محمد، عملیات التجميل الجراحیه و مشروعيتها الجرائیه بین الشریعه و القانون انتشارات مرکز ابن ادریس ملی للدراسات الفقهیه، و مشتق.
- ۲- الجوهري، محمد فائق، المسئولیه الطبیه فی الجراحه التجمیلیه، دارالجوهري للطبع و النشر، مصر.
- ۳- موانی الجاف، انور ابوبکر، مدى شرعیه جراحه التجميل و مسئولیه الأطباء، دارالکتب القانونیه مصر.
- ۴- گلهرنیا گلکار، میثم و همکاران، بررسی فقهی و حقوقی مبانی و محدوده تجویز جراحی‌های زیبایی و ترمیمی فصل‌نامه حقوق پزشکی.
- ۵- اولن، مریل، ماری، جراحی زیبایی، ترجمه شهروز فرهنگ، انتشارات

کلید آموزشی، تهران

۶-مانی، پرویز، اصول جراحی پلاستیک، انتشارات ارجمند و نسل فردا،

تهران

۷-قاسمی مسعود، اصول جراحی پلاستیک و ترمیمی صورت، انتشارات

تیمورزاده، تهران.

۸-سلیمان، فاطمه، تأثیر عمل جراحی زیبایی و سلامت روان و

عزت نفس، پایان نامه کارشناسی ارشد رشته روانشناسی عمومی، دانشکده آزاد

خوراسگان.